

Tomáš G. Masaryk na stránkách časopisu *Svobodný zednář* 1933–1938

Ctirad V. Pospíšil
Veronika Řeháková
Jan Sušer

Nyní předkládaná studie navazuje jednak na dřívější práci o poměru T. G. Masaryka k českým regulérním svobodným zednářům,¹ jednak na předchozí zpracování toho, jak se projevoval poměr českých regulérních svobodných zednářů k prezidentu Osvoboditeli v prvních šesti ročnících interního, nikoli tajného periodika *Svobodný zednář* (= SZ).² Mělo by tudíž být evidentní, že nyní nebudeme opakovat to, co bylo řečeno zejména v úvodu ke druhé ze zmíněných studií, a že plodná četba tohoto příspěvku předpokládá znalost předchozích dvou textů.³

¹ Srov. Ctirad V. POSPÍŠIL, „Poměr T. G. Masaryka k regulérním zednářům,“ *Studia theologica* 22, č. 1 (2020): 197–227. Vzdálenější kořen nyní předkládaného článku je monografie: Ctirad V. POSPÍŠIL, *Masaryk irituující a fascinující*, Praha: Karolinum, 2018.

² Srov. Ctirad V. POSPÍŠIL – Veronika ŘEHÁKOVÁ – Jan SUŠER, „Tomáš G. Masaryk na stránkách periodika *Svobodný zednář* 1925–1932,“ *Studia theologica* 22, č. 4 (2020): 183–203. Připomínáme, že prvorepublikové ročníky SZ jsou dostupné v Národní knihovně ČR.

³ Zájemce o informace týkající se zednářství a jeho dějin odkazujeme na následující publikace, přičemž jsme si vědomi, že nikoli každá následující kniha má vědeckou úroveň: Srov. např. Eugen LENNHOF – Oskar POSNER, *Internationales Freimaurer-Lexikon*, Wien – München: Amalthea-Verlag, 1932 = 1980; František SÍS – Emanuel LEŠEHRAD, *Vznik svobodného zednářství obřadu skotského starého a přijatého v Československu 1–2*, Praha: Legiografie, 1936; *Staré povinnosti svobodných zednářů*, Bratislava: Cad Press, 1992 (reprint prvorepublikové publikace v českém jazyce; autor není uveden); Jana ŠETŘILOVÁ, Alois Rašín. *Dramatický život českého politika*, Praha: Argo, 1997; Jules BOUCHER, *Zednářská symbolika*, Praha: Trifon, 1998; Tomáš SRB, *Řád svobodných zednářů 1–2–3*, Praha: Eminent, 2001, 2002, 2003; Jana ČECHUROVÁ, *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*, Praha: Libri, 2002; Luboš ANTONÍN, *Moudrost – síla – krása. Zednářské tisky ze zámeckých knihoven v České republice*, Praha: Národní knihovna ČR, 2003; Michael BOROVÍČKA, *Dějiny zednářských lóží. Spiklenci proti světu, nebo dobrodinci lidstva*, Praha: Ottovo nakladatelství, 2003 (Tato publikace má výrazně popularizační charakter, ne všechny údaje v ní obsažené jsou plně důvěryhodné.); Jan PODŠKUBA, *České svobodné zednářství*

Jsme tudíž v druhé části existence periodika, která je dána jak rozdělením materiálu na dvě srovnatelně rozsáhlé části, tak tím, že v Německu počátkem roku 1933 nastoupil k moci Adolf Hitler, což mělo pro svobodné zednáře v Říši děsivé důsledky. Mnozí z nich prchali přes doposud svobodné Československo. Nebudeme nyní třístit naše snažení vyhledáváním dalších výskytů zmínek o německém diktátorovi. Je ale vcelku snadno uhodnutelné, že nová, tíživá atmosféra měla vliv na všechny, kterých se nějak dotýkala. Z hlediska zákona akce a reakce bude velmi pravděpodobné, že násilnosti a nesvoboda hitlerismu povede všechny demokraticky smýšlející osoby k tomu, aby se pod vlivem pocitu osobního ohrožení mentálně stále více přichylovali k symbolické a vzhledem k Hitlerovi zcela protikladné postavě T. G. Masaryka.

1. SEDMÝ ROČNÍK 1933: VELECTĚNÝ PREZIDENT MASARYK JAKO TEN, KDO SE K ZEDNÁŘSTVÍ STAVĚL KRITICKY⁴

V průběhu tohoto ročníku došlo ke změně hlavního redaktora, o čemž svědčí údaj v tiráži: „Redigovali: R. J. Vonka (č. 1–6) a A. Hartl (č. 7–10).“⁵ Je tudíž zřejmé, že druhou část tohoto ročníku již řídil posledně zmíněný na místě prvně uvedeného. V příslušném článku se dozvídáme, že R. J. Vonka se studijně zaměřoval na Jana Amose Komenského a že v Masarykovi viděl vrcholného pokračovatele Učitele národů.⁶

v průběhu XVIII. století, Praha: Národní knihovna, 2005; Jiří KROUPA, *Alchymie štěstí. Pozdní osvícenství a moravská společnost 1770–1810*, Brno: Era, 2006; Laurent GARDNER, *V Šalomounově stínu*, Praha: Eminent, 2007; Karel Sýs, *Praha zednářská: historie zednářství v Čechách*, Praha: BVD, 2009–2011–2016 (Publikaci uvádíme proto, že je poměrně rozšířená, z vědeckého hlediska však nejde o zdroj právě nejdůvěryhodnější.); David V. BARRET, *Atlas – tajné spolky. Pravda o templářích, zednářích a jiných organizacích*, Praha: Metafora, 2010; Martin JAVOR, *Slobodomurárske Košice*, Košice: SOFA, 2010.

⁴ Celkový počet stran je 188.

⁵ Srov. „Zednářské dílo br.: R. J. Vonky,“ SZ 7 (1933): 107–109 (autor neuveden). – „Redaktor ‚Svobodného zednáře‘, br.: Rudolf J. Vonka, vzdal se řízení prvního a zatím jediného českého zednářského časopisu, který vedl po tři a půl roku.“

⁶ „Ústředím Vonkova zájmu je Jan Amos Komenský. Věnoval mu řadu knih a studií; přispěl k poznání jeho života a díla leckterým novým detailem, zejména z jeho exilu holandského, kde chodil v jeho stopách; dovedl v něm najít slova živá i pro dobu přítomnou a podle toho nově ho vyložit; spatřoval v něm východisko a základ české

Vraťme se ale na začátek celého ročníku, kde narážíme na stať J. Wolfa o humanitním ideálu. Pochopitelně se hovoří o Masarykovi, a to jako o dovršiteli řady velkých českých obrozenců. Jako sporná a ne všeobecně přijímaná je označena Masarykova teze, podle níž by česká otázka měla být záležitostí po výtce náboženskou.⁷ Podobný je článek o lidských právech, v němž se praví, že Masaryk představuje jejich pevnou záruku pro celé Československo.⁸ Již výskyt příspěvků na dané téma ve formě reakce svědčí o zhoršující se situaci lidských a občanských práv v zemích, které sousedily s tehdejšími Československem.

Dnešního badatele poněkud překvapí, když se v textu uveřejněném ve Svobodném zednáři dozví, že Masaryk, ač byl odpůrcem zednářství, uznával jeho přínosy.⁹ Jedná se o první poukaz k Masarykovu sice uctivému, nicméně kritickému poměru vůči svobodnému zednářství. Ihned následuje druhý takový ohlas, a to v článku Josefa Wolfa, jenž tvrdí, že ve své studii z roku 1905 se Masaryk o zednářství vyslovil zamítavě.¹⁰ Tím se potvrzuje naše předchozí hodnocení dotyčného Masarykova článku, který podle nás sice volá po svobodě pro ty, kdo chtějí Královské umění provozovat, nicméně v něm autor zároveň jako racionální člověk projevuje nemalé výhrady k příslušným ceremoniím, tajnůstkářství a mnoha neuvěřitelným legendám, které se o něm i v něm o jeho pradávném původu šířily.¹¹ Jakou roli mají ve společnosti těšící se z demokracie hrát zednáři, když vlastně většina toho, o čem usilovaly minulé generace, se již stala skutkem?¹² Otázkou však je, jestli tyto výhrady nebyly v roce 1905

národní tradice, prvního nositele pochodně, která se z jeho rukou ocitla až v rukou T. G. Masaryka, v němž Komenský „ožil“. Tamtéž, s. 108.

⁷ Srov. Dr. Jar. Wolf, „Humanitní myšlenka,“ SZ 7 (1933): 8–9, 18–19.

⁸ Srov. Dr. B. W. (J. A. Komenský), „Lidská práva,“ SZ 7 (1933): 22–23.

⁹ Josef ULRICH, „Myšlenkové ovzduší, v němž se zrodilo zednářství. Příspěvek k sociologii s. z. z. „ (předneseno v Košicích), SZ 7 (1933): 41–42. – „I odpůrcové jeho, jako na příklad u nás T. G. Masaryk, praví o něm, že v bojích a zápasech o duševní pokrok bylo vždycky mohutným činitelem.“ (s. 42)

¹⁰ Srov. Josef WOLF, „K dějinám zednářského patentu z roku 1785,“ SZ 7 (1933): 38, 71–72 (německy). – „... konečně i profesor Masarykovi, jenž své zamítavé stanovisko vyjádřil v Naší době r. 1905/6.“ (s. 38)

¹¹ Srov. POSPÍŠIL, „Poměr T. G. Masaryka k regulérním zednářům,“ s. 215–219.

¹² Tato otázka se vynořuje pochopitelně i dnes. Srov. BOROVICKÁ, *Dějiny zednářských lóží*, s. 251. – Následující náčrt odpovědi je sice srozumitelný, nicméně ten, kdo je sám svobodným zednářem, ho asi nebude považovat za zcela výstižný, protože zednářům samotným jde o věci hlubší a závažnější: „Nicméně zůstává tu jistě romantické kouzlo starobylých obřadů a tradice. Jistě tu budou hledat útočiště mnozí z těch, kteří se již sedé průměrnosti běžného života a touží se stát příslušníky prestižního klubu. Po člen-

vysloveny rovněž proto, aby Masaryk potvrdil své nečlenství, a tak si svým způsobem zachránil místo ve státní službě, konkrétně na univerzitě, protože jako zednář by svou profesorskou pozici musel podle tehdy platných zákonů opustit. Každopádně se upřesňuje tvrzení, podle něhož zednáři vnímali Masarykovy články o nich samotných z počátku dvacátého století jako výraz jeho vnitřní spojitosti s nimi,¹³ protože tak úplně jednoznačně to zase nebylo.

Další zmínka se nachází v recenzi na anglickou publikaci o Komenském, která je věnována T. G. Masarykovi.¹⁴ Jedná se zcela nepochybně o projev velké úcty ze strany anglického příslušníka nějaké lóže. Obdobně oslavně vyznívá to, že v poselství českých zednářů bratřím ve světě se hovoří o Masarykovi jako spolutvůrci nové demokratické společnosti.¹⁵

T. G. Masaryk sám speciálně pro *Svobodného zednáře* nenapsal ani řádku, nicméně ve zmíněném periodiku došlo k přetištění jeho článku z roku 1905,¹⁶ který vyšel jako odpověď na obvinění ze strany katolického tisku, že by měl být svobodným zednářem.¹⁷

ství však zřejmě zatouží i ti, kteří tu budou hledat přátele na odpovídající úrovni a jimž vadí morální stav společnosti, kde vládne kult materiálních statků spolu s právem silnějšího...”

Na okraj je třeba podotknout, že hledání vlastního místa ve stále se proměňujícím světě představuje nálehavý úkol nejenom pro zednáře, ale třeba také pro tradiční entity a společenství v rámci katolické církve. Není to tudíž určitě projev slabosti, nýbrž spíše pobídka k důstojnému a smysluplnému předávání idejí a způsobu života, tedy ke smysluplnému předávání, „tradere“, což implikuje dynamicky chápanou věrnost vlastní kolektivní identitě.

¹³ Srov. ČECHUROVÁ, *Čeští svobodní zednáři*, s. 303.

¹⁴ Srov. „Recenze: *Comenius in England*. Napsal Mr. Robert Fitzgibbon Young. Vytiskl v tiskárně oxfordské university Humphrey Milford v Londýně, 1932,“ SZ 7 (1933): 46 (autor neuveden). Velmi zajímavé je věnování: „*Thomae Garrigue Masaryk Moraviae Decori, Patriae Patri Pansopho*.“ Poslední titul je evidentně narážkou na souvislost mezi Masarykem a Komenským.

¹⁵ Srov. „Pozdravení Národní Velké Lóže Československé všem SZ ve světě,“ SZ 7 (1933): 65–66 (autor neuveden).

¹⁶ Nejnovější edice textu: Tomáš G. MASARYK, „Svobodní zednáři,“ in T. G. MASARYK, *Z bojů o náboženství a texty z let 1904–1906*, Praha: Ústav T. G. Masaryka – Masarykův ústav – Archiv AV ČR, 2014, s. 305–310. Notně zkrácená, do jisté míry publicistická verze vyšla v periodiku *Čas*, 19, č. 210 z 2. 8. 1905, s. 8.

¹⁷ Srov. T. G. M[ASARYK], „Svobodní zednáři (přetisk z 1. sešitu XIII. r. Naši doby 1905.),“ SZ 7 (1933): 68–71.

Ponecháme-li stranou některé zprávy o přednáškách v jednotlivých lóžích či člancích v jiných zednářských tiskovinách,¹⁸ dospíváme k **poselství Velkého Mistra Karla Weignera,¹⁹ jenž podtrhuje Masarykovu humanitu vyjádřenou v programovém sloganu: „Nikoli Caesar, nýbrž Ježíš“**, což je mimo jiné také určitá narážka na náboženský rozměr Masarykova myšlenkového odkazu.²⁰

Jestliže některým zednářům vadily Masarykovy výhrady vůči Královskému umění, pak jiní jeho postavu vnímali jako určitý pevný vztahový bod, jako určitou kotvu své vlastní totožnosti. Právě o tom vypovídá svědectví Antonína Vojana.²¹

V závěrečném čísle nacházíme potvrzení původního záměru nazvat jubilejní *desátou lóží českých zednářů po T. G. Masarykovi*. Návrh měl předložit Jaroslav Kvapil. Je známo, že s tímto nápadem nesouhlasil sám prezident Masaryk, a proto lóže nakonec dostala titul „Pravda vítězí“,²² což je heslo z prezidentské standardy.

¹⁸ Srov. „Die Drei Ringe IX, 6–8 (červen–srpen 1933). Upozornění na studii: Úvahy br. dra Oskara Krause, T. G. Masaryk und Franz Brentano,“ SZ 7 (1933): 116 (autor neuveden); „Zprávy z lóží: P. J. Šafařík, Košice, r. 1932,“ SZ 7 (1933): 116. – Přednášky: Ulrich: Filosofický profil T. G. Masaryka, Reichert: T. G. Masaryk, filosof a politik.

¹⁹ Pokud se jedná o osobu K. Weignera: srov. Jiří SYLLABA, *Karel Weigner 1874–1937*, Praha: nákladem vlastním, 1938. Evidentně se jedná o velký nekrolog. K. Weigner se narodil 10. 4. 1874 v Batelově a zemřel 20. 11. 1937 v Praze. Pracoval na Anatomickém ústavu Lékařské fakulty UK v Praze. Dosáhl profesury a byl vynikajícím českým anatomem, zastával také řadu akademických funkcí. Byl významným činovníkem Sokola. Mimo jiné dal rovněž podnět pro zřízení Tyršova státního ústavu tělovýchovného. Studoval anatomické odlišnosti jednotlivých lidských plemen a zároveň se ostře stavěl proti jakékoli formě rasismu. Kromě řady odborných publikací z oblasti anatomie projevoval zájem také o vznik člověka. Srov. Karel WEIGNER, *Pokroky v řešení problému původu člověka*, Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1909. Podle věrohodných, ale nikoli však plně ověřených svědectví měl být vychován a pokřtěn jako katolík.

²⁰ Karel WEIGNER, „Poselství účastníkům pařížského zasedání AMI. (Předneseno 11. září 1933 v L.: Pravda vítězí,“ SZ 7 (1933): 129. – „Náš prezident, Masaryk, pověděl, že naším národním programem je humanita, a proto svou ‚Světovou revolucí‘ zakončil tím, že program čl. národa vtělil jadrně a stručně v slova: nikoli Caesar, nýbrž Ježíš.“

²¹ Srov. Antonín VOJAN, taj. L.: Národ, „Náš Mistr Lóže a náš bratrský Řetěz,“ SZ 7 (1933): 146–148. – „A tu mně tam v té cizině, v té nevládné samotě a jako by opuštěnosti a bezmoci vytanou vždycky na mysli dvě postavy: Komenského a Masaryka.“

²² „Zprávy z Lóže Pravda vítězí,“ SZ 7 (1933): 184 (autor neuveden). – „Na jaře 1928 byly vykonány přípravné práce k založení L.: T. G. Masaryk, která měla být – po návrhu br. „Kvapila – jubilejní L.: československou, t. j. desátou Lóží, vzniklou v 10. roce trvání republiky. Toto poslání přijala však L.: Pravda vítězí, když L.: původního jména nevešla v život.“

2. OSMÝ ROČNÍK 1934:

„ZEDNÁŘ BEZ ZÁSTĚRY“ PROTI POVĚŘÁM O KRÁLOVSKÉM UMĚNÍ²³

Celý ročník otevírá proslov Velkého Mistra Karla Weignera,²⁴ který podtrhuje, že svobodní zednáři jasně podporují a šíří ideály demokracie. Ve Weignerově řeči pochopitelně nescházejí odvolávky na Masaryka, který ve svém svolání z doby první světové války definuje tehdejší střet jako boj světla a temnot, jimiž byly pochopitelně německé císařství a Rakousko-Uhersko.²⁵ Masarykovo pojetí demokracie splývá s lidstostí, vzájemnou důvěrou a láskou, jedná se o celoživotní styl.²⁶ Masaryk je rovněž stavěn do jasného protikladu k Hitlerovi.²⁷ V souvislosti s tím, co bylo právě řečeno, určitě nesmí uniknout naší pozornosti zpráva o spolupráci německých svobodných zednářů v Československu na oslavách 28. října.²⁸

Další zmínka Masaryka ani dnes neztrácí svou aktualitu, protože v daném kontextu se zdůrazňuje potřeba etiky v hospodářském životě, v podnikání.²⁹

Edice výboru z deníku zesnulého patriarchy českého zednářství Ladislava Syllaby nám umožňuje nahlédnout do jeho vlastní duše, která hledá vnitřní zakotvení a smysl. To vše mu pomáhá nalézt Masarykovo myšlenkové poselství, v němž tušíme hlubší náboženské dimenze.³⁰

²³ Hlavním redaktorem byl i v tomto roce Antonín Hartl. Složení redakční rady: F. Kadeřávek, R. Konrád, J. Sedmík, J. Volf. Celkový počet stran je 212.

²⁴ Srov. V. M. Karel WEIGNER, (proslov k zasvěcení nového Chrámu LL. J. Dobrovský I. Piette v Or., Plzeň 2. prosince 1933), „Šíříme a uskutečňujeme ideály humanity a demokracie,“ SZ 8 (1934): 1–7.

²⁵ Masaryk tvrdí: „Německý císař s pangermány prohlašuje, že moc tvoří právo – Amerika s Lincolnem věří, že právo tvoří moc.“ Tamtéž, s. 4.

²⁶ Srov. tamtéž, s. 4.

²⁷ Srov. tamtéž, s. 5.

²⁸ Zpráva: „Die drei Ringe‘ (IX, 12) otiskují na úvodním místě Kresbu br.‘. O. Krause (L. Heimat v Ústí n. L.), Th. G. Masaryk zum 28. Oktober 1933, kterou tento nejmladší br.‘. ústecké německé Dílny proslovil při oslavě 15. výročí republiky. Také společná Práce 5 německých LL.‘. v Praze připojila se k státním oslavám.“ – SZ 8 (1934): 20.

²⁹ Srov. O. E. MIZERA, „Mravnost v životě hospodářském (Deska z Pr.: L., Sibi et posteris‘ 12. X. 1933,“ SZ 8 (1934): 28.

³⁰ Srov. „Recenze: Z deníku Ladislava Syllaby. K třetímu výročí úmrtí profesora Ladislava Syllaby uspořádal Dr. Jiří Syllaba. Grafická úprava a dřevoryt Cyrila Boudy, Praha: Nákladem Karla Zinka 1933,“ SZ 8 (1934): 34–35 (autor neuveden). – „Hledaje a dosahuje tohoto zduchovnění, cítí odpor k politickému stranicství a soustřeďuje se znovu k vnitřní a vědecké práci. Duchovně se blíží Masarykovi a vedle své minulosti za války

Není nesnadné uhodnout, že edice zmíněné knížečky nebyla pouze připomínkou zesnulého, ale měla také plnit určitou formační roli.

Následuje řada zmínek informačního nebo oslavného rázu, pročež jimi nebudeme zájemce unavovat.³¹ Podstatný je ovšem příspěvek, v němž jsme zpraveni o postoji, který zaujímal J. Volf k Masarykovým ne zcela přívětivým hodnocením zednářství z počátku dvacátého století.³² J. Volf měl konstatovat, že Masaryk znal zednářství jen z literatury, a proto nemohl dospět k jeho zcela adekvátnímu hodnocení.³³ Je to analogické s tím, když někdo zná katolicismus tak říkajíc zvenku, a proto není s to vnímat jeho skutečnou tvářnost. Každopádně se jedná o interpretaci velmi reverenciální a diplomatickou zároveň. Je patrné, že Masarykův článek z roku 1905 rozproudil v lóžích nejednu možná i poněkud vzrušenou debatu.

Z našeho hlediska je opravdu důležitý přetisk dalšího Masarykova textu, konkrétně se jedná o jeho přednášku v Hradci Králové, kde se utkal s profesory hradeckého semináře F. Reylem a F. Šulcem, jimž stál po boku jezuita Al. Jemelka. V Adalbertinu se rozproudila velmi ostrá polemika, v jejímž zápalu T. G. Masaryk na základě svého předchozího článku z roku 1905 obvinil katolickou teologii z pověrečnosti, když šíří naprosto nepodložená tvrzení ohledně satanismu zednářů.³⁴

klade přátelství Masarykovo jako naplnění své ctižádosti, hrdosti, jako vyznamenání. Právem, neboť stejně s ním chápe duch našich dějin, naše veliké mrtvé od Husa, Žižky a Komenského až k Palackému a Havlíčkovi.“ (s. 35)

³¹ Vzhledem k tomu, že pro svobodné zednáře je velmi důležitá charitativní činnost, snad není zcela bezvýznamné připomenout zprávu: „Br.'. Ota Weissberger sedmdesátníkem,“ *SZ* 8 (1934): 43–44 (autor neuveden). – Ota Weissberger „složil 50.000 korun na nový Masarykův fond pro děti.“ Tamtéž, s. 43.

³² Srov. zprávy: „Josef Volf z L.. Jan Amos Komenský kresba na téma Masarykovy názory na zednářství do r. 1914,“ *SZ* 8 (1934): 106 (autor zprávy neuveden).

³³ „Ohodnotil prameny, z nichž prof. Masaryk čerpal své názory, a nastínil příčiny všeobecného odporu české inteligence proti zednářství koncem minulého a začátkem tohoto století, br.'. Volf dospívá k názoru, že přes značnou znalost zednářské literatury nemohl Masaryk najít kladný poměr k zednářství, poněvadž vlastní poznání nelze žádným studiem nahradit.“ Srov. tamtéž, s. 106.

³⁴ Původní vydání: Tomáš G. MASARYK, *Intelligence a náboženství. Náboženská diskuse v královéhradeckém Adalbertinu* 23. října 1906, Praha: Nakl. Čas, 1907; edice z roku 1934 má nový nadpis: T. G. MASARYK, „Katolické pověry o zednářství a satanismu,“ *SZ* 8 (1934): 113–117, 139–140; nejnovější edice: Tomáš G. MASARYK, *Intelligence a náboženství*, in T. G. MASARYK, *Z bojů o náboženství a texty z let 1904–1906*, Praha: Ústav T. G. Masaryka – Masarykův ústav – Archiv AV ČR, 2014, s. 530–572, zde 544–549. Srov. také výše zmíněný a ve *Svobodném zednáři* 7 (1933) přetištěný článek: MASARYK, „Svobodní zednáři,“ s. 305–310.

V této souvislosti je třeba podotknout, že v současné odborné literatuře věnované českému svobodnému zednářství se zatím hovořilo pouze o přetisku, a to ještě ne zcela vyjasněným způsobem, předchozího Masarykova článku. Masaryk v uvedené partii své královéhradecké přednášky výrazně čerpal ze své studie z roku 1905, takže nejde o nějaký zásadní obrat v jeho názorech. Kontext je však jiný, neboť nyní nejde ani tak o zednáře samotné, nýbrž spíše o Masarykovo obvinění katolické teologie z šíření pomluv a pověr, což mají výpovědi mnoha tehdejších významných katolíků o satanismu zednářů dokladovat. Není tudíž divu, že tato partie Masarykova vystoupení v Hradci Králové z října 1906 vyznívá pro zednáře mnohem přívětivěji než článek z roku 1905. Právě to také v úvodu k přetisku konstatuje hlavní redaktor *Svobodného zednáře* Antonín Hartl, když připomíná, že v článku z roku 1905 se o soudobém zednářství vyslovil ne právě lichotivě, nicméně v nyní přetiskovaném textu se zednářů náležitě zastal.³⁵ Zdá se být velmi pravděpodobné, že opětovné vydání druhého Masarykova textu směřovalo k uklidnění vnitrozednářské debaty ohledně poměru pana prezidenta k jejich Řádu, jak se sami nezřídka definují.

V souvislosti s Masarykovým textem patrně nebudeme souznít se zobecňováním kritiky katolické teologie, jako kdyby celá byla proniknuta pověřčivostí, neboť zdravý rozum takovéto generální soudy na základě životní zkušenosti odmítá.³⁶ Zároveň však bychom měli vnímat velmi pokorně adresnou kritiku oné pomluvy, která bohužel přežívá dodnes

³⁵ Antonín HARTL, Úvod k přetisku – T. G. Masaryk, „Katolické pověry o zednářství a satanismu,“ *SZ* 8 (1934): 113–117, 139–140, zde s. 113. – „VII. roč. ‚S. Z.‘ byl otištěn Masarykův článek o svob. zednářství z *Naší doby*, v němž autor kriticky a na základě citované literatury vyslovuje své mínění o našem řádu; mínění není zcela příznivé: zednářství zdá se mu překonanou formou ve své organizaci i ideologii, nevhodnou pro demokracii... Brzy našel M. zase příležitost zmínit se o zednářství, a to s jistým nádechem apologetickým. Stalo se tak při diskusi o náboženství v královéhradeckém Albertinu dne 23. října 1906.“

³⁶ Upřímně řečeno, kdo se začte do tvorby tehdejší katolické apologetiky, konkrétně do studií, jejichž autoři se vyrovnávali s dobovými výzvami přírodních věd, nenajde ani stopy pověřčivosti nebo fundamentalismu, nýbrž v naprosté většině případů jen poctivou vědeckou, filosofickou a teologickou práci, z jejichž plodů lze s užítkem čerpat i dnes. Srov. Ctírad V. Pospíšil, *Zápolení o pravdu, naději a lidskou důstojnost: Česká katolická teologie. Česká katolická teologie 1850–1950 a výzvy přírodních věd v širším světovém kontextu*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, vydavatelství Karolinum, 2017. Nebylo by vůbec nesnadné dokázat, že Masaryk mnohé z toho četl a nehodnotil to jednoznačně zamítavě.

a představuje poskvrnu na cti katolíků.³⁷ Na omluvu T. G. Masaryka se sluší dodat, že se vyslovil v ostře polemickém kontextu a že protistrana se vůči němu a jeho myšlenkám také nechovala právě korektně. Na úder pod pás se bohužel často odpovídá podobnou nepřístojností.

Z dalších zmínek Masarykova jména ponecháme zcela stranou drobné zprávy a připomeneme jen dvě zásadnější. V příspěvku Františka Kroupy nacházíme romantickou idealizaci husitského Tábora jako úsvitu demokracie a svobody člověka, kteroužto interpretaci autor opírá o Masarykovu autoritu.³⁸

Sluší se ovšem přiznat, že v případě Žižkova vojenského řádu, kde měli malý podíl na rozhodování dokonce i „robotězové“, někteří současní odborníci o čemsi vzdáleně připomínajícím červánky demokracie hovoří.³⁹ Otázkou ovšem je, zda takové hodnocení obstojí před zdravým rozumem a zkušeností kohokoli, kdo byl doopravdy vojákem, neboť jakákoli akceschopná armáda přinejmenším v rozhodujících okamžicích prostě nemůže stavět na zjišťování názoru většiny.

V obdobném duchu jako předchozí výskyty Masarykova jména se nese také slavnostní pozdrav Velkého Mistra Karla Weignera u příležitosti založení zednářského kroužku Kalich v Táboře.⁴⁰ Připomíná se

³⁷ Jestliže i dnes někteří katolíci s jistotou vědí, že hlavní zednář světa uctívá Satana, o čemž prý řadoví zednáři nemají ani potuchy, pak je třeba si klást otázku jednak po zdroji takové informace, jednak též po tom, kdo by oním hlavním zednářem vlastně měl být. Kriticky myslící jedinec se takovým výrokům pousměje, znalec příslušné problematiky asi útrpně zakrouť hlavou. Není veřejné šíření pomluv závažným hříchem proti osmému přikázání? Navíc dodáváme, že ve *Svobodném zednářství* se o knížeti pekelné hovoří jen tehdy, když se citují výroky některých katolíků oné doby. Určití jedinci si rádi malují čerta na zeď, aby se ho pak mohli bát. Jiní zase za každou cenu potřebují nepřítele, aby v odporu k němu nalézali svou pochybnou identitu a také oprávnění svého pseudomesiášství.

³⁸ Srov. František KROUPA, „Ideové základy Tábora,“ *SZ* 8 (1934): 133–136. – „Jest jím i Tábor. Zde po prvé ve skutek byla uváděna veliká myšlenka o osvobození člověka, o bratrství a svobodě, zde rodila se česká demokracie, zde budován byl onen program, jemuž podle slov Masarykových zůstaneme věni.“ (s. 136)

³⁹ Srov. Petr ČORNEJ, *Jan Žižka, život a doba husitského válečníka*, Praha: Paseka, 2019, s. 526. Naproti tomu historik Pekař spekulace o husitské revoluci zásadně odmítal. Srov. tamtéž, s. 600. Tábor sám byl specifickou, stavovsky organizovanou obcí, v jejímž čele stáli hejtmani, často šlechtici a duchovní. K poddanským vesnicím se Táborští chovali dle dobových obyčejů, protože z nich vymáhali dávky obdobně jako páni na poddaných. Srov. tamtéž, s. 325.

⁴⁰ Srov. Karel WEIGNER, „Poselství k založení kroužku Kr. Kalich v Táboře,“ *SZ* 8 (1934): 166.

Masarykův výrok: „Tábor je náš program“,⁴¹ k němuž se Velký Mistr plně připojuje.⁴² Na základě uvedených materiálů lze obecně konstatovat, že čeští svobodní zednáři přejali zcela bez výhrad Masarykovu koncepci husitství a idealizovaného Tábora. Určitě není bez významu, že právě v této souvislosti je nyní opravdu na oficiální rovině Masaryk označen nikoli jako „bratr bez zástěry“, nýbrž výslovně jako „zednář bez zástěry“. Nakolik s tím souhlasil sám poctěný, toť otázka, na niž nelze odpovědět, aniž bychom vstoupili na pomyslný tenký led domyslů, a proto ji necháme otevřenou.

3. DEVÁTÝ ROČNÍK 1935:⁴³

PĚTAOSMDESÁTILETÝ „ZEDNÁŘ BEZ ZÁSTĚRY“ JAKO MAJÁK HUMANITY V TEMNÝCH ČASECH

První výskyt Masarykova jména v tomto ročníku se nachází opět v prohlášení Velkého Mistra Karla Weignera, v němž se proklamuje určitá fúze mezi ideály obrození a zednářství.⁴⁴ Vnímání Masaryka jako symbolické postavy, úzce spjaté s ideálem humanity a demokracie, v souvislosti s temnými mračny totality zejména v Německu, pochopitelně notně sílí.⁴⁵ Obdobné ladění má také článek Josefa Ulricha, který v tušení těžkých dob odkazuje na Masarykovo dílo o sebevraždě a na knížku *Moderní člověk a náboženství*. Zejména v opravdu krizových situacích musí člověk pevněji uchopit smysl vlastní existence, nu a právě k tomu myšlenkové

⁴¹ Je až tragikomické, že na jezdecké soše Jana Žižky v Českých Budějovicích dodnes nacházíme nápis z dob komunistické totality, který hovoří o revolučním odkazu Tábora jako o „našem programu“. Sebeprojekce prvorepublikové demokracie do husitského Tábora na jedné straně a totožný mechanismus dějinného sebeospravedlňování komunistické totality a násilí na straně druhé.

⁴² Pokud se jedná o dobově podmíněné idealizace husitského Tábora: srov. také Karel KROUPA, „Ideové základy Tábora“, *SZ* 8 (1934): 133–136; Jaroslav KVAPIL, „Tábor“ (báseň), *SZ* 8 (1934): 150.

⁴³ Hlavním redaktorem byl i v tomto roce Antonín Hartl. Složení redakční rady: F. Kadeřávek, R. Konrád, J. Sedmík, J. Volf. Celkový počet stran je 220.

⁴⁴ Srov. Karel WEIGNER, „Za demokracii a pravdu“, *SZ* 9 (1935): 1–3.

⁴⁵ „A jak budeme provádět toto své vyznání? Snášenlivostí, potíráním nelásky, závisti a nenávisti, aby se v našem jednání zračilo, že se přihlašujeme k plnění příkazu Masarykova: osvětlovat hlavy a proteplovat srdce. Bojem o snášenlivost odvracíme od sebe nebezpečí osamělosti, která se rodí z nesnášenlivosti; a osamělost bolí. Na všech stranách je třeba boje proti lidské zlobě a tvrdosti srdcí.“ Tamtéž, s. 3.

poselství T. G. Masaryka slouží velmi dobře.⁴⁶ Narážíme rovněž na redakční informaci o tom, že periodikum německých svobodných zednářů v ČSR otisklo portrét prezidenta Masaryka od jednoho člena německé lóže v Ústí nad Labem.⁴⁷

Roku 1935 se první československý prezident dožil úctyhodných pětáosmdesáti let, což bylo pochopitelně příležitostí ke gratulacím. Nejvýznamnější zednářskou osobností, která vyslovila své blahopřání, byl Velký mistr Karel Weigner.⁴⁸ Opětne shledáváme čestný titul „zednář bez zástěry“ spjatý téměř s fúzí demokratického Československa s osobou prvního prezidenta.⁴⁹ Karel Weigner dokonce vyslovuje přání, aby se Národní Veliká Lóže jmenovala po Masarykovi.⁵⁰ Mimochodem, je velmi dobře známo, že sám Masaryk určitý způsob uctívání a „tatičkování“ přímo nesnášel, protože jeho záměrem bylo vychovávat ostatní k samostatnosti a kritičnosti. Zároveň však toto martyrium podstupoval s vědomím, že to slouží republice.

Následná zpráva ze společné zednářské celebrace Masarykových pětáosmdesátin, na níž se zúčastnily také špičky německého zednářství u nás, jasně dokládá, že prohlášení Karla Weignera bylo vnímáno jako oficiální udělení titulu „zednář bez zástěry“ prezidentu Osvoboditeli.⁵¹

⁴⁶ Srov. Josef ULRICH, „Na přelomu doby,“ SZ 9 (1935): 7–10.

⁴⁷ Srov. SZ 9 (1935): 42. Na témže místě se mimo jiné dozvídáme také o přání německých zednářů Albertu Schweitzerovi k jeho šedesátinám.

⁴⁸ Srov. Karel WEIGNER, „Proslov k 85. narozeninám prezidenta T. G. Masaryka,“ SZ 9 (1935): 45–50.

⁴⁹ „Oslavuje-li čl. zednářství s plnou vroucností den 28. října, aby tím vyjádřilo svou radost ze znovunabytí státní samostatnosti, má stejně radostnou nejen povinnost, ale potřebu, aby uznalo za svůj svátek den 7. března, den 85. výročí narozenin prvního prezidenta T. G. Masaryka, největšího vzoru dokonalého a moudrého zednáře bez zástěry, jenž celý svůj život zasvětil službě svého národa.“ Tamtéž, s. 46.

⁵⁰ „Jenom pak budeme oprávněni k tomu, abychom se s hrdostí směli hlásiti, že jsme členové Řádu, který by – a to je mým přáním nejvroucnějším – směl ve svém souhrnu nésti jméno: V. N. L. Masarykova.“ Tamtéž, s. 50.

⁵¹ Redakční zpráva – SZ 9 (1935): 68 – „V. L. M. Weigner vyslovil přihlášení zednářstva k myšlenkám Masarykovým, přihlášení, jemuž je se strany zednářstva dáván výraz tím, že jest Masaryk označován za zednáře bez zástěry, hodnost to, která jest podle starého zvyku přikládána bez obřadů, ne však bez velikých zásluh, jen duchům obzvláště vynikajícím. Bylo nám radostno slyšeti, že stejně se na Masaryka dívají bratři německé národnosti, za něž Vel. Dep. M. „br. Jul. Katz, svým vybraným způsobem pronesl projev úcty a lásky ke jménu nám drahému, tedy něco více než je pouhá zdvořilá a povinná loyality.“

4. DESÁTÝ ROČNÍK 1936:⁵²MASARYKOVO LIDSKÉ A NÁRODNOSTNĚ
TOLERANTNÍ ČESKOSLOVENSKO

Velkou novinkou tohoto ročníku je literární příloha: *Královské umění*. V příslušné redakční radě byli: Dr. K. J. Beneš, Dr. Kamil Novotný, Dr. Jan Šnobl. Vycházely zde povídky, básně, dramatická díla a tak podobně.⁵³ Druhá příloha: *Der Freimaurer, Deutsche Beilage des Svobodný zednář*, ve velmi zkrácené podobě informovala německy o dění v českých lóžích a byla adresována zednářům vládnoucím příslušným jazykem. Jejím hlavním redaktorem byl Dr. Richard Messer.⁵⁴ Třetí přílohou byla *A Szabadkőműves* a jejím hlavním redaktorem byl Dr. Gelei Károly z Bratislavy.⁵⁵ Zaměření této tiskoviny lze charakterizovat stejně jako v předchozím případě, nicméně cílovou skupinou byli maďarští svobodní zednáři na našem území. O čem svědčí tyto inovace, není nesnadné uhodnout. V prvním případě to byl průnik českých zednářů na pole literatury. Dvě cizojazyčné přílohy vypovídají o tom, že šlo zejména o užší spolupráci mezi zednáři různých národů a jazyků v naší vlasti, což mělo v době narůstajících hrozeb posilovat vnitřní jednotu republiky. Nejenom němečtí, ale také maďarsky hovořící zednáři těch let se tudíž jeví přinejmenším na oficiální rovině jako čechoslovakisté. Symbolická postava „zednáře bez zástěry“ jako nositele ideálů blízkých nositelům Královského umění nepochybně sloužila v tom všem jako určitý ideový tmel.

Hned na počátku prvního čísla *Svobodného zednáře* se objevuje prohlášení Velkého Mistra Karla Weignera ke změně v osobě hlavy státu, kterou se na konci roku 1935 stal Edvard Beneš.⁵⁶ Výroky o věrnosti Masarykovým ideálům humanity⁵⁷ potvrzuje výše uvedené tvrzení o zednáři bez zástěry jako ideovém tmelu. V témže textu shledáváme poslušnost:

⁵² Hlavním redaktorem byl stále Antonín Hartl a také redakční rada nedoznala žádných změn. Je v ní uváděn také Dr. Josef Volf. Celkový počet stran je 176.

⁵³ Jednotlivé sešity měly každý své vlastní číslování stran: první měl 8 stran, druhý 12, třetí 16, čtvrtý 20.

⁵⁴ První číslo mělo 4 strany, druhý 8, třetí 12, čtvrté 15 stran.

⁵⁵ První sešit má 4 strany, druhý 8 stran, třetí 16 stran.

⁵⁶ Srov. Karel WEIGNER, „Masaryk – Beneš (poselství),“ SZ 10 (1936): 1–2.

⁵⁷ „V každé chvíli a na každém místě musíme býti věrni odkazu J. A. Komenského a v duchu jeho i Masarykově, věrni ideálům humanitním, neboť jenom jejich uskutečňováním budeme vpravdě sloužiti svému národu a státu a skrze ně všemu lidstvu.“ Tamtéž, s. 2.

Hus, Žižka, Chelčický, Komenský, Masaryk, která někomu může připadat přirozeně, jinému poněkud bizarně,⁵⁸ protože Hus a Žižka neměli nic s demokracií a humanitou, zatímco zase Masaryk byl na rozdíl od Husa, Žižky i Komenského člověk po výtce necírkevní.

Vzhledem k velmi pozitivním očekáváním se snad sluší drobná poznámka. Velké naděje vkládané v roce 1935 a 1936 do bratra zednáře, mistra a prezidenta republiky Edvarda Beneše se nakonec ukázaly být liché. Nejde snad ani tak o zánik první republiky, na čemž Beneš vinu nenese, nýbrž mnohem spíše o jeho nulovou podporu zednářů, kteří chtěli obnovit svou činnost po roce 1945. I zde bychom však měli mít na paměti, že Benešův manévrovací prostor, který mu ponechali k totalitě směřující komunisté, byl ve skutečnosti velmi malý, pokud vůbec nějaký. Jako prezident navíc neměl tolik osobní svobody a času, aby se mohl dále podílet na životě své lóže.

Vraťme se ale ke Karlu Weignerovi, který připomněl Masaryka také u příležitosti vnesení světla do Chrámu celkově šestnácté lóže pod Národní Velikou Lóží Československou, tentokrát v Užhorodu. Podstatné je, že při této příležitosti položil důraz na Masarykovu důvěru v Prozřetelnost.⁵⁹ Dne 29. prosince bylo vneseno světlo do lóže *Comenius* v Košicích, která byla první maďarskou lóží pod Národní Velikou Lóží Československou,⁶⁰ což zároveň vrhá určité světlo na důvod vzniku přílohy periodika v maďarštině. Pozdravení Velkého Mistra pochopitelně

⁵⁸ Když už je řeč o našich dějinách, sluší se upozornit na příspěvek, který vyzdvihuje historickou práci J. Volfa, jehož velkou zásluhou je mimo jiné také vyvracení mýtů ohledně dějin zednářství u nás, které hlásal J. Svátek. Srov. A. HARTL, „Josef Svátek jako historik českého zednářství,“ *SZ* 10 (1936): 11–12. Na čelním listu celého ročníku je u jména J. Volfa křížek, což indikuje jeho odchod z tohoto světa právě v roce 1936. V prvním čísle vyšel ještě jeho článek: Josef VOLF, „K věrohodnosti Svátkově,“ *ST* 10 (1936): 10–11. Druhé číslo se otevírá celostránkovým fotografickým portrétem zesnulšího J. Volfa, po němž následuje informace, že dne 12. května byl Dr. Josef Volf odvolán z práce.

⁵⁹ Srov. „Vnos světla do L. *Centrum securitatis* Užhorod – Proslov V. M. K. Weignera,“ *SZ* 10 (1936): 3. – „Masarykův celý život a jeho pře bohatá náplň jsou proniknuty pevnou věrou v Prozřetelnost, což zřejmě osvětlují jeho Světová revoluce a Rozhovory. Dr.‘. br. ‚, pod tímto zorným úhlem si v tuto povznášející chvíli kladu otázku, jaký má obsah a význam rozlišující jméno *Centrum securitatis*, které jste si zvolili pro novou dílnu.“

⁶⁰ Srov. *SZ* 10 (1936): 5–6.

nemohlo být bez zmínky T. G. Masaryka jako symbolu rovnosti mezi národy.⁶¹

Drobná připomínka T. G. Masaryka se nachází rovněž v článku J. Sedmíka, který se zaměřuje na rovnoprávnost mezi národy.⁶² O národnostní problematice informuje také zpráva týkající se článku amerického zednáře německého původu, který nás zpravuje o zákazu zednářství v Maďarsku po roce 1920 a o spolupráci maďarských zednářů s českými, přičemž ideovým pojítkem mezi oběma národy podle něho bylo myšlenkové poselství T. G. Masaryka.⁶³ O národnostní toleranci a spolupráci svědčí také zpráva o společném slavení Masarykových pětáosmdesátin v předešlém roce na Moravě, konkrétně se jednalo o olomouckou českou Lóži Laffayette, brněnskou Lóži Cestou světla a německé zednářské lóže v Brně.⁶⁴ Totéž platí o zprávě z bratislavské Lóže J. Kollár.⁶⁵

V rámci rozsáhlé zprávy o Konventu Mezinárodní Asociace Zednářské (AMI) zaznívá poselství Velkého Mistra Karla Weignera, který podobně jako v řadě předchozích případů decentně rozehrává strunu Masarykova náboženského poselství, když zmiňuje jeho heslo nahlížet události a věci *sub specie aeternitatis*.⁶⁶

⁶¹ „Čsl. stát je společná vlast, republika Masarykova, jsou nám společné idee z.‘.: máme ujasněn pojem nacionalismu, proto uznáváme hodnotu každé národnosti a každé rasy, ctíme každé náboženství a dbáme rodného jazyka všech našich bratří. Hlavní známou z.‘. jest, že je konjunktivní, nikoli disjunktivní.“ Tamtéž, s. 6.

⁶² Srov. J. SEDMÍK, „Zednářský konstruktivism“, SZ 10 (1937): 52–57. – „Masaryk proti asketismu kdysi řekl, že cílem člověkovým má být své pudy zušlechťovat, a ne je potírat. Stejně tak ani my nechceme svou národnost popírat a cizí potlačovat, nýbrž chceme národní citění a jeho projevy zušlechťit a zduchovnit tak, aby jednotlivé národnosti mohly žít vedle sebe ruku v ruce, bez zálučnosti.“ (s. 57)

⁶³ J. Hugo TATSCH, „Zednářství v Československu“ (výťah překladu článku vynikajícího amerického zednáře německého původu, psaného sympaticky a informovaně, třeba některá data jsou zastaralá. Článek vyšel v *Bulletinu Grand Lodge of Iowa* v listopadu 1935, s. 329–331), SZ 10 (1936): 57–58. – „Tamější Vel. LL. vždy podporovaly prohlášení zásad presidenta Masaryka, který několikrát přijal vůdce zednářského sdružení. Liberalism veřejného mínění jeví se ve skutečnosti, že přes maďarskou iredentní propagandu a odstranění zedn. v Maďarsku od r. 1920 dovoluje se maďarským LL. zůstat v Čsl.“ (s. 58)

⁶⁴ Srov. zprávy: SZ 10 (1936): 66–67.

⁶⁵ Srov. zprávy: SZ 10 (1936): 86.

⁶⁶ „Konvent AMI v Praze“, SZ 10 (1936): 113–117 (autor neuveden) – „28. srpna v 11. hod. 30 min. v malém Chrámě v Divišově ulici. Práci vedl V. M. K. Weigner, jenž uvítal shromážděné představitele mocností zastoupených v AMI a hosty těmito slovy: ... Drazí br.! President Masaryk nás učil, abychom se na běh všech věcí dívali *sub specie aeternitatis*. Přeju vám, aby se vaše práce, k níž jste se sešli, dařila právě *sub specie* těch

Jasným výrazem práce zednářů u nás v roce 1936 na stavění mostů mezi národy Československa bylo také společné slavení 28. října v Praze, na němž se zúčastnili jak členové německých, tak českých lóží. Karel Weigner opět podtrhnul, že Masarykova republika stojí na programu lid-skosti. Jeho německý protějšek konstatoval, že Masarykova a Benešova republika je „*unser Staat*“ – „*naš stát*“.⁶⁷

5. JEDENÁCTÝ ROČNÍK 1937:⁶⁸ LOUČENÍ SE ZEDNÁŘEM BEZ ZÁSTĚRY

V osobách hlavního redaktora a redakční rady nedošlo ke změnám, naproti tomu je poněkud překvapující, že přílohy z loňského ročníku patrně dále nevycházely, alespoň na základě materiálu, který máme k dispozici. O důvodech konstatovaného se můžeme dohadovat, nicméně jednou z příčin byly určitě finance, jichž čeští zednáři nikdy neměli nazbyt. Každý, kdo alespoň trochu zná dějiny první republiky, snadno uhodne, že dominantním tématem v tomto ročníku bude skon T. G. Masaryka.

Ještě předtím ale zazní blahopřání k osmdesátým sedmým narozeninám zakladatele Československa, a to z prostředí německých svobodných zednářů v Československu,⁶⁹ kteří v Masarykovi viděli „vzorového svobodného zednáře bez zástěry“, zakladatele státu, jež považovali za vlastní, především pak hlasatele humanity.⁷⁰

velikých úkolů, které má náš řád před sebou v každém státě, v každém národě. Vaší práci zdar.“ Tamtéž, s. 115.

⁶⁷ „Zednářské oslavy v Praze“, *SZ* 10 (1936): 129–130 (autor neuveden).

⁶⁸ Celkový počet stran je 156. Evidujeme tudíž znatelný úbytek rozsahu oproti předešlým ročníkům.

⁶⁹ Srov. Br. SIMICH (Festrede des am Aussiger Klubabend.), „T. G. Masaryk zum 87. Geburtstag“, *SZ* 11 (1937): 29–31.

⁷⁰ „...dass wir in T. G. Masaryk nicht nur den Gründer unseres Staates, nicht nur den treuesten Hüter und Diener seines Volkes, sondern auch einen vorbildlichen Frm. ohne Schurz dankbar verehren, der dem höchsten und schwersten Ziele menschlichen Tuns – der ganzen Menschheit zu dienen – sein arbeitsreiches Leben geweiht hat.“ – „... a tak my v Masarykovi s vděčností ctíme nejenom zakladatele našeho státu, nejenom nejvěrnějšího ochránce a služebníka svého lidu, ale také příkladného svobodného zednáře bez zástěry, který své celoživotní snažení zasvětil tomu nejvyššímu a nejnáročnějšímu cíli, totiž sloužit celému lidstvu.“ Tamtéž, s. 31.

Ve zprávě o pouti českých zednářů do Naardenu, konkrétně na místo posledního odpočinku J. A. Komenského, která vyvrcholila dne 5. května 1937, se dozvídáme, že v příslušném kostele se nachází také pamětní deska T. G. Masaryka,⁷¹ jako kdyby Masaryk byl již jednou nohou na věčnosti, kam opravdu zamířil nedlouho poté.

Pro regulérní svobodné zednáře v Československu byl Masaryk skutečně velmi úzce spjat s myšlenkovou identitou jejich Řádu, jak svou organizaci nazývají, což se projevilo dne 18. dubna 1937 při zařazení dvou lóží ze „Svobodných zednářů od vycházejícího slunce“, což ukazuje na francouzskou větev zednářství, pod Národní Velikou Lóží Československou. Nově příchozím bylo zdůrazněno, že by měli přijmout Masarykova ducha, s nímž stojí a padá české zednářství.⁷²

Následují projevy hoře nad Masarykovým odchodem v podobě smutečních básní nikoli druhořadé kvality.⁷³ Nedlouho po Masarykovi, konkrétně 20. listopadu, odešel z tohoto světa také jeho upřímný ctitel, Velký Mistr Karel Weigner.⁷⁴ Smrt obou osobností jako by předznamenávala konec epochy, po níž měly následovat dlouhá desetiletí hrůz, lživé propagandy a nesvobody.

6. DVANÁCTÝ ROČNÍK 1938:⁷⁵

ÉPILOG ČESKOSLOVENSKÉ DEMOKRACIE A S NÍM SPJATÉHO SVOBODNÉHO ZEDNÁŘSTVÍ

V tomto na dlouhou dobu posledním ročníku *Svobodného zednáře* se nám nepodařilo najít údaj ohledně šéfredaktora a redakční rady. Vzhledem ke zkratce A. H., která se v čísle vícekrát objevuje, lze vyslovit předpoklad, že jím byl dále Antonín Hartl.

Masarykovo jméno je v tomto ročníku zmíněno přibližně sedmkrát, jedná se o projevy úcty a čerpání pomyslné duchovní síly pro nesnadnou budoucnost. Příkladem je zpráva ze zasedání Národní Veliké Lóže

⁷¹ Srov. Otto SEYDL, „Pouť do Nizozemí (8. V. 1937),“ SZ 11 (1937): 53–61, zde 57.

⁷² Srov. J. SEDMÍK, „Dobrá věc se podařila,“ SZ 11 (1937): 61–65, zde 63.

⁷³ Srov. SZ 11 (1937): 97.

⁷⁴ Srov. „Za Velikým Mistrem,“ SZ 11 (1937): 137–138 (autor neuveden).

⁷⁵ Celkový počet stran je 152.

Československé a svolání k zednářům celého světa, které se odehrálo dne 24. dubna.⁷⁶

Celý ročník se uzavírá prostým oznámením, že dne 10. října se Národní Veliká Lóže Československá dobrovolně rozešla.⁷⁷ V tak zvané druhé republice už důstojná existence a činnost svobodných zednářů nebyla dost dobře možná, což mimo jiné vypovídá hodně o stavu demokracie v oné relativně krátké přechodné době mezi první republikou a protektorátem. Tím se dějiny českých svobodných zednářů dostaly na více než padesát let do pomyslného stínu, z něhož pak vyšly až po roce 1990.

Závěr

Ročníky 1933–1938 periodika *Svobodný zednář* svědčí o veliké a stále narůstající úctě českých svobodných zednářů k prezidentu Osvoboditeli, podtrhují se jeho ideály rovnosti mezi národy, humanity a zejména ze strany Velikého Mistra Karla Weignera také jeho náboženské poselství. Zároveň jsme ale také svědky polemiky kolem jeho opětne publikované stati o zednářství, která vyšla původně v roce 1905 a která byla přetištěna v sedmém ročníku v roce 1933. Zednáři nebyli spokojeni s Masarykovými výroky o tom, že v demokratické společnosti vlastně zednářství pozbývá hlubšího smyslu. Vadili jim pochopitelně také Masarykovy výroky odmítající jejich ritualitu. Potvrzuje se, že Masarykův poměr k zednářům byl uctivý, nicméně také s určitými výhradami. Následně byl v roce 1934 opětne editován další Masarykův text, tentokrát z roku 1906–1907, v němž se ostře stavěl proti pověrám ohledně domnělého satanismu členů Řádu.

⁷⁶ Srov. „XVI Valné shromáždění Národní Veliké Lóže Československé,“ SZ 12 (1938): 69–72. – „Úcta k pravdě, víra v pravdu a boj za ni dává ráz dějinám našeho národa a táhne se jimi od Husa až do Masaryka.“ Tamtéž, s. 71.

„V této osudové chvíli, kdy cítíme, že smutné a vážné události posledních dnů nejsou ještě skončeny a že míra utrpení ještě zdaleka není dovršena, my, českoslovenští zednáři, reprezentující v Národní Veliké Lóži Československé všechny národnosti našeho státu, jako jedni z posledních zednářů skutečně svobodných ve střední Evropě, posíláme do celého světa srdečný pozdrav s ujištěním, že setrváme při starých zásadách svého Řádu a že pevně věříme v konečné vítězství ducha a lidskosti nad hmotou a násilím.“ Tamtéž, s. 72.

⁷⁷ Srov. SZ 12 (1938): 152.

Zajímavým prvkem, který se v posledních šesti ročnících *Svobodného zednáře* před druhou světovou válkou zřetelně projevil, je zednářská recepce Masarykovy vize českých dějin s důrazem na husitství a na romantické představy o Táboru jako demokratické společnosti.

Je evidentní, že s narůstající mocí totalitních režimů v okolí Československa si mnozí stále hlouběji uvědomovali nesamozřejmost demokracie, a proto se pro ně Masaryk a po určitou dobu i Beneš stali symbolickými postavami, k nimž upínali své naděje. Každopádně je evidentní sepětí mezi zednářstvím, humanitou a demokracií. Ruku v ruce s tímto narůstajícím tlakem zvenčí se zintenzivňovala spolupráce s německými a také maďarskými svobodnými zednáři na našem území, kteří alespoň na oficiální rovině zastávali čechoslovakistické pozice. To bylo dokladem ušlechtilého vlastenectví, které nestaví vlastní etnikum na místo pomyslného božstva. Pomineme-li některé silně antiklerikální texty, na jejichž sečtení by stačily prsty na jedné noze, dnešní katolík rozhodně nenabude dojmu, že by měl české svobodné zednáře z dob prvních republiky považovat za své úhlavní nepřátele.

**Tomáš G. Masaryk on the Pages of the Monthly Periodical
Svobodný zednář (Free Mason) 1933–1938**

Keywords: T. G. Masaryk; Free Masons; First Czechoslovak Republic; History; Religion; Theology

Abstract: The volumes of the internal periodical of the Czech Free Masons 1933–1938 make many references to T. G. Masaryk who was becoming an increasingly symbolic figure, shielding democratic Czechoslovakia at the time of enforced totalitarianism in neighbouring countries, especially in Germany. Czech Free Masons took Masaryk's criticism about their organisation, expressed in his publication in 1905, extremely badly. It provoked heated discussions in their Lodges. It was especially Grand Master K. Weigner who often highlighted the religious dimension of Masaryk's legacy. In general, there was a visible bond between Free Masonry and democracy which naturally led to the veneration of the President Liberator. Czech Free Masons had similar hopes in E. Beneš which was also true about German and Hungarian Free Masons in Czechoslovakia.

prof. Ctirad Václav Pospíšil, Th.D. (80 procent)
TF JU
Kněžská 8
37001 České Budějovice
cpospisil@volny.cz

Mgr. Bc. Veronika Řeháková, PhD. (10 procent)

TF JU

Kněžská 8

37001 České Budějovice

rehakova@tf.jcu.cz

Jan Sušer (10 procent)

HTF UK

Pacovská 350/4

140 21 Praha 4

rudolf.suser@gmail.com